

fólksflutningum, áður en sérleyfi á umdeildri leið var veitt 10. mars 1982. Skipulagsnefndin mælti með því, að leyfið væri veitt Ólafi Ketilssyni hf. Í þeim meðmælum hlýtur að felast dómur skipulagsnefndar skv. 4. mgr. 1. gr. 1. nr. 83/1966, enda hafði stefnandi ekki rækt sérleyfið, sbr. samkomulag hans, samgönguráðuneytis og Ólafs Ketilssonar frá 28. mars 1979, sem framlengt var með samkomulagi 27. febrúar 1980 og samkomulagi 1. mars 1981. Það samkomulag verður ekki þannig skýrt, að í því sé fólgið loforð um endurveitingu sérleyfis á þessari leið. Þegar af ofangreindum ástæðum getur stefnandi hvorki byggt rétt á 4. mgr. 1. gr. 1. nr. 83/1966 né margnefndum samningi, og verður því niðurstaða máls þessa sú, að sýkna beri stefnda og sakaukastefnda af kröfum stefnanda.

Rétt þykir með tilliti til málavaxta að hver aðili beri sinn kostnað af málinu.

Hrafn Bragason borgardómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi samgönguráðherra f.h. samgönguráðuneytis, og sakaukastefndi, Ólafur Ketilsson h.f., skulu sýknir af kröfum stefnanda, sérleyfisbílum Selfoss h.f.

Hver aðili skal sjálfur bera sinn kostnað af málinu.

Miðvikudaginn 26. júní 1985.

Nr. 137/1985. **Björgvin Bjarnason bæjarfógeti**

gegn

Krossvík h/f

Kærumál. Innheimtulaun uppboðshaldara.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Björn Sveinbjörnsson, Guðmundur Skaftason og Magnús Thoroddsen.

Sóknaraðili hefur með heimild í 4. tl. 21. gr. laga nr. 75/1973 skotið hinum kærða úrskurði til Hæstaréttar með kæru 21. maí 1985, sem barst Hæstarétti 29. maí s.á. Sóknaraðili fékk vitneskju um úrskurðinn 10. maí. Hann krefst þess aðallega, að varnaraðili

verði dæmdur til að greiða sér 1% innheimtulaun af gjaldföllnum afborgunum og vöxtum, alls 33.184.743,00 krónum, en til vara 1% af gjaldföllnum vöxtum, þar með töldum dráttarvöxtum, samtals 8.595.643,00 krónum.

Varnaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur.

Samkvæmt bréfi Fiskveiðasjóðs Íslands til uppboðshaldara 19. nóvember 1984, sem lagt var til grundvallar við úthlutun uppboðs-andvirðis b/v Óskars Magnússonar AK 177, námu áhvílandi veðlán sjóðsins með áföllnum vöxtum og dráttarvöxtum samtals 99.502.623,62 krónum. Þar var um að ræða fimm veðskuldabréf tryggt með 1. veðrétti í skipinu, og var elsta bréfið út gefið 27. apríl 1978, að eftirstöðvum 53.999.619,30 krónur að meðtöldum áföllnum vöxtum og dráttarvöxtum, alls kr. 6.127.444,20. Óumdeilt er, að gjaldfallnar afborgarnir, vextir og dráttarvextir af öllum lánunum námu alls 33.184.743,00 krónum, en þar af voru vextir og dráttarvextir 8.595.643,00 krónur. Í nefndu bréfi Fiskveiðasjóðs 19. nóvember 1984 segir m.a., að varnaraðili hafi gert samkomulag við sjóðinn um „að yfirtaka allar áhvílandi veðskuldir Fiskveiðasjóðs (á 1. veðr.) í skipinu“ og að samþykkt hafi verið, „að þær standi áfram veðtryggðar í hinni seldu eign“. Þegar þetta var skrifað, hafði varnaraðili fengið hjá Fiskveiðasjóði svonefnt skuldbreytingalán samkvæmt veðskuldabréfi 16. nóvember 1984, tryggt með 1. veðrétti í skipinu, sem var jafnvirði 87.850.543,00 króna miðað við tiltekið gengi. Skuldbreytingalánið skyldi greiðast á 17 árum og um það giltu reglur reglugerðar nr. 265/1984. Samkvæmt reikningsyfirliti Fiskveiðasjóðs 30. nóvember 1984, sem málsaðiljar hafa lagt fyrir Hæstarétt, var láni þessu varið til að greiða að fullu öll veðlán Fiskveiðasjóðs, er hvíldu á skipinu, nema elstu veðskuldina, sem áður greinir, en upp í hana voru greiddar 37.973.573,00 krónur. Verður að ætla, að greiddar hafi verið að fullu gjaldfallnar afborgarnir, vextir og dráttarvextir af því.

Samkvæmt 1. mgr. 2. gr. gjaldskrár fyrir uppboðshaldara nr. 757/1981 ber kaupanda að greiða uppboðshaldara 1% innheimtugjald af þeirri upphæð, sem innheimtist fyrir hans atbeina, þegar fasteign eða skip er selt.

Málsaðilja greinir á um, af hvaða upphæð gjald þetta skuli reiknað. Í 2. mgr. 2. gr. reglugerðarinnar, sem er efnislega sam-

hljóða 2. mgr. 11. gr. laga nr. 57/1949 um nauðungaruppböð, segir, að innheimtulaun skuli eigi greiða af þeim hluta uppboðsandvirðis, sem kaupandi tekur undir sjálfum sér, áfram stendur veðtryggt í eign eða kaupandi og kröfuhafi semja um greiðslu á án nokkurs atbeina þess, er innheimtu annast. Kemur þá fyrst til athugunar, hvort veðskuldir þær, sem goldnar voru með skuldbreytingaláninu, geta talist standa áfram veðtryggðar í hinu selda skipi. Að því er varðar höfuðstól og gjaldfallnar afborganir af lánum gátu Fiskveiðasjóður og varnaraðili samið um, að þær stæðu áfram veðtryggðar í skipinu með sama veðrétti og samið um lengingu láns tíma. Þykir mega líta svo á, að skuldbreytingaláninu megi jafna til slíks samnings. Verður því ekki talið, að kaupanda beri að greiða innheimtulaun af höfuðstól eða gjaldföllum afborgunum, sem greiddar voru með skuldbreytingaláninu.

Að því er varðar gjaldfallna vexti og dráttarvexti gegnir öðru máli. Veðtrygging fyrir þeim er bundinn þeim takmörkunum, sem leiða af lögum nr. 23/1901, en þar segir, að sé skuldunaut veittur gjaldfrestur á vöxtum af skuld, sem fasteignaveð er fyrir, eftir að þeir eru komnir í gjalddaga, haldist forgangsréttur til veðsins ekki fyrir vöxtum þessum gagnvart síðari veðhöfum lengur en eitt ár, frá því þeir komu í gjalddaga. Ljóst má vera, að með skuldbreytingaláninu fékk Fiskveiðasjóður annan og betri veðrétt fyrir vöxtum en hann hafði áður, og þykir mega líta svo á, að þeir hafi að fullu verið greiddir með nýrri lántöku.

Þá skal vikið að þeim ágreiningi, hvort hinir gjaldföllnu vextir og dráttarvextir hafi verið greiddir eða samið um greiðslu á þeim „án nokkurs atbeina þess, sem innheimtu annast“. Þykir eiga að líta svo á, að þær kröfur innheimtist fyrir atbeina uppboðshaldara, sem eru greiddar upp í uppboðskröfu eða samið um greiðslu á upp í uppboðskröfu, eftir að tilkynning skv. 3. mgr. 6. gr. uppboðslaga hefur verið send uppboðspóla. Mun og vera löng venja fyrir þessu. Að öðrum kosti gætu eigandi uppboðskröfu og kaupandi jafnan samið sína á milli um greiðslu á bak við uppboðshaldara þrátt fyrir atbeina hans til innheimtunnar. Fiskveiðasjóður var einn af uppboðskröfuhöfum, og ber samkvæmt framansögðu, að líta svo á, að hann hafi fengið greidda áfallna vexti og dráttarvexti fyrir atbeina uppboðshaldara. Ber því að taka til greina varakröfu sóknar-

aðilja um, að varnaraðili greiði honum 1% innheimtulaun af 8.595.643,00 krónum, eða 85.956,43 krónur.

D ó m s o r ð:

Varnaraðili, Krossvík h/f, greiði sóknaraðilja, Björgvin Bjarnasyni bæjarfógeta, 85.956,43 krónur að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður uppboðsréttar Akraness 3. maí 1985.

Mál þetta, sem tekið var til úrskurðar þann 2. maí sl., er rekið í tengslum við uppboðsmálið nr. 1/1984: Gylfi Thorlacius hrl. o.fl. gegn Útgerðarfélagi Vesturlands h.f. Þann 29. nóvember 1984 kom upp ágreiningur í uppboðsrétti Akraness á milli uppboðskaupanda og uppboðshaldara um það, af hvaða fjárhæðum reiknuð skuli sölulaun til ríkissjóðs og innheimtulaun til uppboðshaldara. Þar sem ágreiningsefnið snerti þar með innheimtumann ríkissjóðs og uppboðshaldara úrskurðaði Björgvin Bjarnason bæjarfógeti sig frá málinu með úrskurði, uppkveðnum 4. janúar 1985. Uppboðsmál þetta var síðan sérstaklega þingfest þann 2. maí sl. með framlagningu greinargerða málsaðilja í dómi og annarra gagna. Frá því er ágreiningur kom upp milli uppboðskaupanda og uppboðshaldara, hefur sú breyting á orðið, að í fjárlögum ársins 1985, 6. gr., lið 3.36, er fjármálaráðherra veitt heimild til að fella niður greiðslu á uppboðslaunum ríkissjóðs vegna uppboðssölu á b.v. Óskari Magnússyni AK 177, til Krossvíkur h.f. á Akranesi.

Með bréfi, dags. 27. mars 1985, er bæjarfógetanum á Akranesi tilkynnt, að fjármálaráðherra hafi ákveðið að nota umrædda heimild. Að þessu breyttu þá varðar ágreiningur sá, sem hér þarf að skera úr, aðeins þá fjárhæð, sem reikna skal af innheimtulaun til uppboðshaldara. Þarf því ekki lengur að fjalla um málið að því er varðar kröfur Björgvins Bjarnasonar bæjarfógeta sem innheimtumanns ríkissjóðs.

Aðalkrafa sóknaraðilja er sú, að uppboðskaupanda verði gert að greiða honum í innheimtulaun sem svari til 1% af gjaldfallinni greiðslu vaxta og afborgana að upphæð kr. 33.184.743,00. Til vara gerir hann þá kröfu, að uppboðskaupanda verði gert að greiða honum 1% innheimtulaun af gjaldföllnum vöxtum, þ.á m. gjaldföllnum dráttarvöxtum, kr. 8.595.643,00.

Kröfur varnaraðilja eru þær, að 1% innheimtulaun til uppboðshaldara verði einungis ákveðin kr. 15.653,00, sem þegar hafa verið greidd.

Hvorugur aðilja krefst málskostnaðar.

Málavextir eru þeir, að á nauðungaruppboði þann 9. nóvember 1984 var

Krossvík h.f., Akranesi, hæstbjóðandi í b.v. Óskar Magnússon AK 177, með boði að fjárhæð kr. 98.500.000,00.

Samkvæmt bréfi Fiskveiðasjóðs Íslands, dags. 19. nóvember 1984, gerði Krossvík h.f. samkomulag við Fiskveiðasjóð um að yfirtaka allar veðskuldir Fiskveiðasjóðs (á 1. veðrétti), sem hvíldu á skipinu, og samþykkti Fiskveiðasjóður, að þær stæðu áfram, tryggðar með veði í eigninni. Kröfur þessar taldi Fiskveiðasjóður nema kr. 99.502.623,62 á uppboðsdegi.

Í frumvarpi að úthlutunargerð á uppboðsandvirði b.v. Óskars Magnússonar AK 177, dags. 29. nóvember 1984 segir:

„Samkvæmt þeim gögnum er uppboðsréttinum hafa borist ber uppboðs-kaupanda að standa skil á uppboðsandvirðinu á eftirfarandi hátt:

I Útlagður kostnaður uppboðshaldara: kr. 4.875,00

II Sjóveð:

1. Launa-og orlofsfjárfkra skipverja sbr. 2.
tölul. 216. gr. siglingalaga 66/1963 “ 1.340.391,00

III Lögveð:

1. Hafnargjaldaskuld við Hafnarsjóð Akraness
með stoð í 12. gr. 4. mgr. hafnalaga nr. 45/1973
og reglugerð nr. 267/1975 16. gr. “ 190.635,00

2. Eftirstöðvar aldurslagagjalds árin 1983 og
1984 skv. 10. gr. og 12. gr. laga nr. 37 frá 1978
á fiskiskipum greiðist með “ 50.029,00

IV. Veðskuldir:

1. Fiskveiðasjóður Íslands með fimm veðbréf
á 1. veðr. hefur heimilað að öll skuldin, er nem-
ur kr. 99.502.523,62 standi áfram veðtryggð í
skipinu.

Uppboðskaupandi samþykkir fyrir sitt leyti
að sá hluti veðskuldar sem er umfram uppboðs-
fjárhæð kr. 2.588.453,62 standi áfram veð-
bundinn á eigninni.

“ 96.914.070,00
kr. 98.500.000,00“

Varnaraðili telur, að gjaldstofn innheimtulauna til uppboðshaldara eigi að nema samtölu krafna skv. lið II og III. Í geinargerð miðar hann við, að þessi tala sé nokkru lægri en fram kemur í frumvarpi að úthlutunargerð, eða samtals kr. 1.565.402,00.

Af hálfu sóknaraðilja er því lýst yfir, að ekki sé ágreiningur um greiðslu innheimtulauna af þessum fjárhæðum, sem hér hafa verið taldar.

Ágreiningur er hins vegar uppi um það, hvort uppboðskaupandi á að greiða innheimtulaun af upphæð gjaldfallinna afborgana og vaxta af veðkröfum Fiskveiðasjóðs Íslands, sem aðiljar eru sammála um, að hafi numið kr. 33.184.743,00. Telur sóknaraðili, að 1% innheimtulaun eigi einnig að reikna af þeim gjaldstofni, en uppboðskaupandi telur, að eigi skuli reikna af þeirri fjárhæð, þar sem skuldin standi áfram veðtryggð í skipinu og samið hafi verið um skuldina án atbeina uppboðshaldara.

Sóknaraðili gerir þá grein fyrir kröfum sínum, að skv. 2. mgr. 11. gr. uppboðslaga nr. 57/1949 skuli ekki greiða innheimtulaun af þeim hluta uppboðsandvirðis, sem kaupandi taki undir sjálfum sér, áfram standi veðtryggður í eign eða kaupandi og kröfuhafi semji um greiðslu á án nokkurs atbeina þess, er innheimtu annast. Þá vitnar hann til reglugerðar nr. 757/1981 um innheimtulaun uppboðshaldara. Hann heldur því fram, að innheimtulaun séu í eðli sínu endurgjald til uppboðshaldara fyrir vinnu í þágu tiltekins uppboðsmáls. Þau nemi að jafnaði 1% af þeirri fjárhæð, sem innheimtist fyrir tilstilli hans. Auðsætt sé, að ef skilningur uppboðskaupanda yrði staðfestur, myndi það leiða til mikils ósamræmis um kjör uppboðshaldara eftir því, hvort sala fer fram eða ekki. Í síðara tilvikinu væri uppboðskaupandi í lófa lagið að skjóta sér undan að greiða uppboðshaldara sanngjarna þóknun fyrir vinnu sína vegna málsins með því að semja við hæstu lánadrottmana, að veð þeirra standi óhreyfð í eigninni, jafnvel þótt um veruleg vanskil sé að ræða. Slíkt telur sóknaraðili fráleitt, að sé tilgangur uppboðslaganna. Sér í lagi sé svo, ef haft sé í huga, að uppboðshaldari hafi að öðru jöfn mun meiri vinnu af málinu, þegar sala fer fram en þegar hún ferst fyrir. Þá beri að hafa í huga, að uppboð fari fram til fullnustu fjárkröfum og sé salan lokaþátturinn í endurteknum innheimtutilraunum uppboðsbeiðanda. Gefi það ákveðna vísbendingu um, að skýra beri orðalag 2. mgr. 11. gr. uppboðslaganna þrengri skýringu á þann veg, að ekki sé átt við vanskil af því tagi, sem hér um ræði. Að öðrum kosti verði nauðungarsalan marklaus. Kröfur Fiskveiðasjóðs hafi á uppboðsdegi þann 9. nóvember 1984 numið kr. 99.502.332,47. Þann 16. nóvember s.á. hafi uppboðskaupandi fengið skuldbreytingalán hjá Fiskveiðasjóði að fjárhæð kr. 87.850.543,00, sem hann noti til að greiða með skuldir við Fiskveiðasjóð Íslands, samtals að fjárhæð kr. 45.503.004,17 skv. fjórum veðbréfum. Mismuninum, kr. 42.347.538,83, hafi uppboðskaupandi varið til að greiða með skuld við Fiskveiðasjóð Íslands skv. 1. veðrétti. Sóknaraðili telur það athyglisvert, að uppboðspoli hafi ekki átt kost á skuldbreytingaláni, enda hefði þá ekki þurft að koma til sölnunnar. Nauðungarsalan hafi því skapað nýjan og breytan grundvöll fyrir skuldbreytingu. Af þessu

sjáist, að öll sanngirnirök leiði til þess að reikna innheimtulaunin á þann hátt sem krafa sé gerð um.

Til stuðnings varakröfu sinni vísar sóknaraðili til sömu raka og fyrr og heldur því fram, að leggja beri að jöfnu skuldbreytingu vanskila og eiginlega greiðslu fyrir tilstilli uppboðshaldara.

Af hálfu varnaraðilja er á það bent, að gert hafi verið samkomulag milli uppboðskaupanda og Fiskveiðasjóðs um, að uppboðskaupandi yfirtaki allar áhvilandi veðskuldir Fiskveiðasjóðs á 1. veðrétti í b.v. Óskari Magnússyni AK 177, og jafnframt að þær skyldu allar standa áfram veðtryggðar í hinni seldu eign, þar með taldar gjaldfallnar afborganir og vextir með lengingu lána um 7 ár. Uppboðskaupandi hafi þarna notið heimilda í reglugerð um skuldbreytingu lána úr Fiskveiðasjóði nr. 265/1984 og hafi þetta samkomulag verið gert milli aðilja á grundvelli reglugerðarinnar án nokkurs atbeina uppboðshaldara. Til rökstuðnings máli sínu vísar varnaraðili til 2. mgr. 11. gr. laga nr. 57/1949 um nauðungaruppboð og 2. gr. gjaldskrár fyrir uppboðshaldara nr. 757 frá 1981.

Álit dómsins.

Varnaraðili sem uppboðskaupandi og Fiskveiðasjóður Íslands sömdu um það án nokkurs atbeina frá stefnanda, að varnaraðili yfirtæki allar áhvilandi veðskuldir sjóðsins á 1. veðrétti í b.v. Óskari Magnússyni, AK 177. Jafnframt að þær skyldu allar standa áfram veðtryggðar í skipinu, þar með taldar gjaldfallnar afborganir og vextir, en af þeim fjárhæðum vill sóknaraðili fá innheimtulaun.

Greiðslur í öðru formi en skuldbreytingu skv. samningi þessum, sem telja mátti inntar af hendi í tilefni uppboðsins, fóru ekki fram.

Samkvæmt 2. mgr. 11. gr. 1. nr. 57/1949 um nauðungaruppboð og 2. mgr. 2. gr. gjaldskrár fyrir uppboðshaldara nr. 757/1981 ber ekki að greiða innheimtugjald til uppboðshaldara í tilvikum sem þessum, hvort sem sala fer fram eða ekki.

Af þessu leiðir, að sýkna ber varnaraðilja af öllum kröfum sóknaraðilja, aðalkröfu og varakröfu, í máli þessu.

Hrafn Bragason borgardómari sem settur dómari kvað upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Varnaraðili, Krossvík h.f., skal sýkn af öllum kröfum sóknaraðilja, Björgvins Bjarnasonar bæjarfógeta í máli þessu.

Málskostnaður dæmist ekki.